

Današnja deca više
nemaju garanciju
da neće biti novog

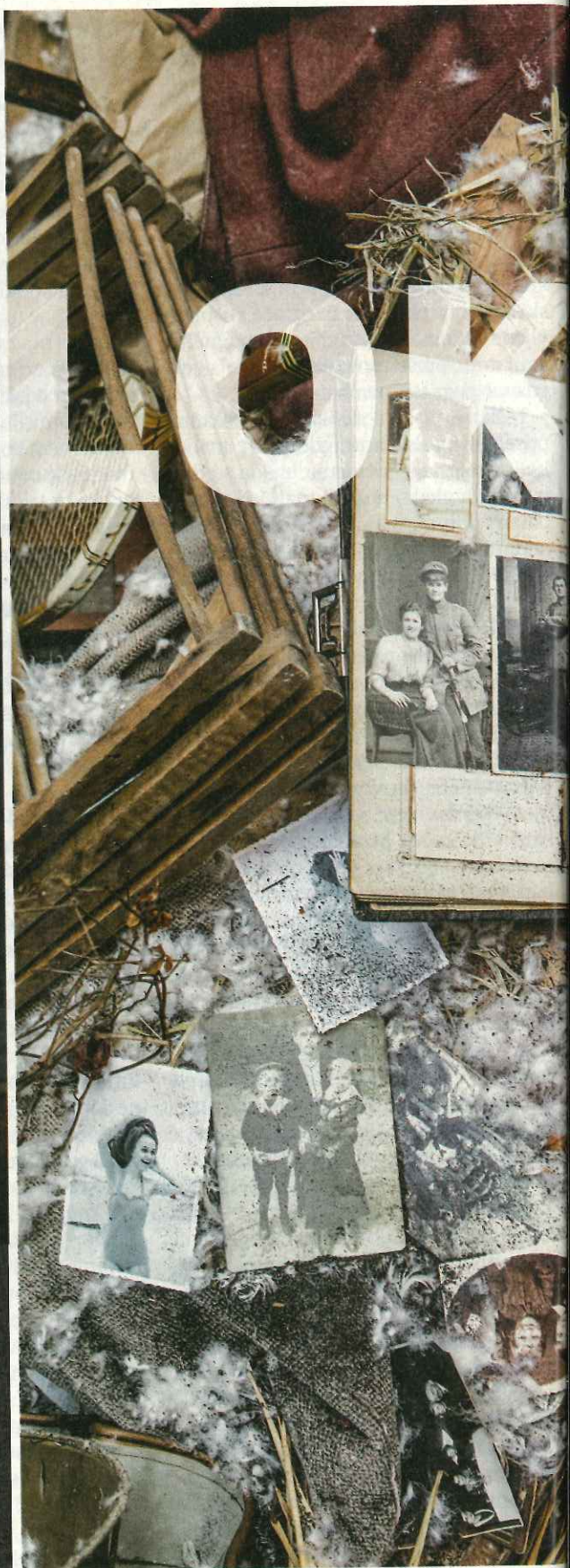
H O L O K

Izrael Lihtenštajn
priprema prvu kutiju
FOTO: ANNA WŁOCH

Nensi Spilberg, producentkinja filma „Ko će pisati našu istoriju“ („Who Will Write Our History“) o događajima i arhivu iz Varšavskog geta, govori za Nedeljnik o nastanku filma, njegovoj globalnoj projekciji, svom bratu Stivenu, porastu antisemitizma i važnosti očuvanja istorije

Piše Ida Salamon, specijalno za Nedeljnik

Ilustracija eseja: Rahel Auerbah

FOTO: „ABOVE AND BEYOND“

Nensi Spilberg i Roberta Grosman sa bivšim predsjednikom države Izrael Šimonom Peresom, prilikom prikazivanja filma „Above and Beyond“

Prošlog petka je devedesetšestogodišnja Livija Lofler tačno u 16 časova i 24 minuta upalila dve sveće, u trenutku kada su se pojavile prve zvezde na nebu. To je uradila kao i svakog Šabata, najvažnijeg praznika u životu religioznih Jevreja. Livija je jedna od retkih koje je Crvena armija oslobodila iz koncentracionog logora Aušvic-Birkenau, 27. januara 1945. godine. Šezdeset godina kasnije, Ujedinjene nacije proglasile su ovaj dan Međunarodnim danom sećanja na žrtve Holokausta.

Na jedinstven način, ovaj važan dan obeležila je i producentkinja Nensi Spilberg, prikazujući film „Ko će pisati našu istoriju“ u 50 zemalja i u preko 250 gradova. U Srbiji su učešće uzeli Jevrejska opština Novi Sad i Teraforming, a domaćin programa je bio Arhiv Vojvodine.

Sa sestrom čuvenog režisera Stivena Spilberga, Nensi, razgovarali smo tokom njenog boravka u Parizu. U saradnji sa Uneskom, održana je globalna manife-

Svetu je poznata priča o Ani Frank, kao i njen dnevnik. Mi smo otkrili hiljade stranica pojedinaca koji zaslužuju isto toliko pažnje kao i Ana Frank

stacija prikazivanja dokumentarne sage o grupi intelektualaca, novinara, umetnika i vođa jevrejske zajednice, okupljenih pod tajnim imenom „Oneg Šabat“. Zatvoreni u Varšavskom getu, prkosili su neprijatelju istinom i reskrali sve kako bi njihova svedočanstva o životu u getu ostala sačuvana, čak i ukoliko oni ne uspeju da prežive.

Vaša ideja je od početka bila da napravite film o malo poznatoj priči. Koja je poruka filma?

Događaj iz Varšavskog geta je jedna od najvažnijih priča vezanih za Holokaust. On svedoči o otporu bez oružja, i to je ujedno poruka koju smo želeli da prenesemo. Postoji veliki broj priča o Holokaustu, koje nam govore o tome kako su ljudi umirali, ali manji je broj onih koje pokazuju kako su živeli i šta su sve činili da prežive. Koliko je bila bitna ne samo hrana, da napune stomake, već i svoje srce i dušu muzikom, umetnošću i svim onim što ih je činilo da se osećaju kao ljudi. A ne da ih nacisti svedu na to da su „niža bića“ i kreature, kakvim ih je predstavila njihova propaganda.

U novembru 1940. godine, nekoliko dana nakon što su nacisti zatvorili 450.000 Jevreja u Varšavskom getu, tajna grupa „Oneg Šabat“, vođena istoričarem Emanuelom Ringelblumom, odlučila je da se bori protiv nacističke laži i propagande. Beležili su potresne događaje iz svog života i sačinili arhiv od 25.000 stranica u kome su se na-

šli eseji, pesme, prikazi očevidaca o nacističkim zločinima, čak i vicevi. Prvi put, njihova je priča ispričana u vidu dokumentarnog filma. Vama ova grupa nije bila poznata odranije, kako je došlo do ideje za film?

O Varšavskom getu sam generalno malo znala, i kao i mnogi drugi, bila sam iznenađena što su ovako vredna dokumenta nepoznata. Svetu je poznata priča o Ani Frank, kao i njen dnevnik. Mi smo otkrili hiljade stranica pojedinaca koji zaslužuju isto toliko pažnje kao i Ana Frank. Roberta Grosman, koja je napisala, režirala i producent je filma, kupila je prava za film na osnovu knjige Samuela Kasova i počela da radi na njemu pre osam godina. Kada sam upoznala Robertu i pitala je da režira moj film „Above and Beyond“, ostavila je projekat ovog filma sa strane, da bi radila na mom. Ipak, o filmu je tokom našeg rada uvek bilo reči, priča me je veoma zainteresovala, tako da sam od početka deo nje.

Kada ste već pomenuli prethodni film „Above and Beyond“, o pilotima koji su se borili u ratu za nezavisnost Izraela, bilo bi interesantno čuti da li je vaš brat Stiven imao uticaj na vašu producersku karijeru?

Na koga moj brat nije imao uticaja?! Ipak, istina je da je najjači uticaj imalo isticanje neophodnosti da se vode i beleže intervjui sa onim ljudima koji su Holokaust preživeli. Njihova svedočenja su danas deo „Soa fondacije“. Znamo koliko je bitno da sačuvamo takozvanu „oralnu istoriju“, usmeno pripovedanje, tako da se životne priče ne izgube i ne nestanu zauvek. To što sam sa svojim bratom Stivenom zajedno rasla, imalo je uticaja u mnogim sferama moga života, a da toga uopšte nisam bila svesna. On je jednostavno bio deo moje psihe.

Jedan od razloga što ste pravili film o pilotima dobrovoljcima bio je da pokažete da su oni konačno bili ponosni što su Jevreji i više nisu morali da se stide svog porekla. U svom novom filmu pokazujete život u Varšavskom getu. Da li su vas saznanja o njemu iznenadila?

Kada sam prošlog aprila boravila u Poljskoj, u Muzeju istorije poljskih Jevreja „POLIN“, za vreme godišnjice otpora Varšavskog geta, otišla sam i do Jevrejskog istorijskog instituta. Hodala sam kroz prostorije u kojima su prikazane stranice i stranice arhiva. Osetila sam jezu dok

Postoji veliki broj priča o Holokaustu koje nam govore o tome kako su ljudi umirali, ali manji je broj onih koje pokazuju kako su živeli i šta su sve činili da prežive. Koliko je bila bitna ne samo hrana, da napune stomake, već i svoje srce i dušu muzikom, umetnošću i svim onim što ih je činilo da se osećaju kao ljudi

sam gledala u te spise, koje su dodirivale ruke onih koji su kasnije ubijeni. I osetila sam poštovanje prema ovoj grupi, koja je žrtvovala svoje živote za budućnost. I to za onu budućnost za koju su znali da neće biti njen deo. Žrtvovanje za istoriju, za istinu, učinilo me je nemom. Bila sam iznenađena i kada sam saznala koliko su pozorište, umetnost, poezija, muzika bili važni u životima ovih ljudi. Slike koje su mi do tada bile poznate iz Varšavskog geta bile su samo umiranje i smrt.

Ne samo na Dan sećanja na žrtve Holokausta, već je generalno neophodno vraćati se unazad i proučavati istoriju, da bi se na taj način učilo o sadašnjosti i o budućnosti. Postoji opravdana bojazan da će nestankom poslednjih preživelih svedoka, nestati i sećanja. Šta je moguće učiniti protiv zaborava?

Svi se strašno bojimo da će se zaboraviti šta se dogodilo i u obavezi smo da sačuvamo ove priče, na sve moguće načine. Mi koristimo vizuelnu istoriju kao sredstvo pomoću koga će učiti sledeće generacije i moramo da se trudimo da prenesemo priču što dalje i što više.

Motiv za film bio je i taj da se ne dozvoli da nacisti propagandom ispričaju istoriju o Varšavskom getu, tako da ste mešali stari arhivski i novi materijal. Kako ste do njega došli?

Problem je bio u tome što je većina snimaka zapravo nacistička propaganda, a mi upravo pravimo film zbog toga što ne želimo da nacisti pišu našu istoriju. Ali bilo je tako malo materijala izvan njihovih snimaka. Veoma smo pazili da ono što je nacističko, tako i označimo. Čak smo pronašli i snimke Varšave, kao živog, sofisticiranog grada različitosti. Svaka izgovorena reč preuzeta je iz dnevnika, bilo nam je izuzetno stalo da svaku prenesemo tačno. Svako obaveštenje o nečijoj smrti, svaka poruka i svaki detalj, proučeni su i tretirani s najvećom mogućom pažnjom.

I pored svega što nam je iz istorije užasa ratova poznato, kao i uzroci njihovog nastanka, antisemitizam i desničarski ekstremizam su sve prisutniji u Evropi i u Americi. Da li i vi imate takva opažanja?

Dovodi me do očajanja, u meni izaziva strah i zabrinutost kada pomislim da moja deca, za koju sam mislila da će biti pošteđena užasa dela istorije vezane za Holokaust, više nemaju tu garanciju. Zbog toga sam odlučila da budem aktivna i da se borim. Treba da se borimo na sve moguće načine i smatram da je film moćno oruđe u tome. Mi smo sve više vizuelno društvo, nažalost sve manje ljudi uvažava pisanu reč. Mlađe generacije skoro da više i ne čitaju knjige. Nadam se da ćemo ovim filmom uticati na ljude, na njihove misli i na njihova dela. Da ćemo uticati na to kako se odnose jedni prema drugima. Moja ultimativna želja je „Tikun Olam“, bolji svet.

Šta je bila vaša namera time što ste film prikazali istovremeno na preko 350 internacionalnih lokacija?

Od početka je naša namera bila da napravimo značajan film o skoro nepoznatoj priči, koju bismo podelili sa svetom putem uobičajene distribucije dokumentarnih filmova. Ali naši distributeri su došli na jednu drugu ideju, koja se pokazala izuzetnom: da film simultano prikazemo na globalnom nivou i da na taj način ne samo obezbedimo velikom broju ljudi mogućnost da film pogledaju, već i da onima koji nisu mogli da dođu na projekciju, preko Fejsbuka omogućimo događaj uživo, kao i da do njih dođu informacije i video-klipovi. Stupili smo u kontakt sa Uneskom i povezali se sa Svetskim jevrejskim kongresom. I jedni i drugi su učestvovali u komemoraciji povodom Međunarodnog dana sećanja na žrtve Holokausta.

Podelite za kraj sa nama utiske sa prikazivanja filma u nedelju 27. januara u centrali Uneska i širom sveta.

Roberta i ja nismo bile ni približno svesne šta ćemo pokrenuti i iznad svega, koliko će obim imati simultano prikazivanje filma. Ponekad, kada se u tolikoj meri posvetite isključivo detaljima da biste nešto ovako ostvarili, nemate vremena da odahnute i shvatite koliki je opšti učinak i šta pokrećete. Sve do trenutka kada čujete reakcije pune osećanja, publike iz celog sveta. Ovog jutra, u Parizu pred povrtak za Njujork, čitam komentare, plačem i osećam neizmernu zahvalnost. **N**